

KIHIRDETTÉK A „KÉPOLVASÁS. IN MEMORIAM GERA MIHÁLY” CÍMŰ ESSZÉPÁLYÁZAT GYŐZTESEIT

Hír

2026-06-19

A Capa Központ pályázata Gera Mihály (1931-2014) fotótörténész, szerkesztő és író emléke előtt tiszteleg.

Gera Mihály nemcsak a magyar fotótörténet egyik legjelentősebb kutatója és szerkesztője volt, hanem kivételes pedagógus is, aki generációkat tanított fényképek értő olvasására. Képolvasás című óráin arra ösztönözte hallgatóit, hogy ne pusztán nézzék, hanem értelmezzék a látottakat. Ezt a szellemiséget követve a pályázat célja, hogy a résztvevők írás és kép kapcsolatát újragondolva saját értelmezésükkel és érzékenységükkel közelítsenek Gera Mihály Capa Központban őrzött gyűjteményének egy-egy fotográfiájához.

A beérkezett esszéket szakmai zsűri értékelte, melynek tagjai Csontó Lajos, Kopin Katalin, László Zsófia, Révész Emese és Topor Tünde voltak. Az Artmagazin különdíját Simon Mihály nyerte, aki egy Leonyid Brezsnyev magyarországi látogatását megörökítő, a Magyar Távirati Iroda megbízásából készült riportképsorozatról írt.

Porkoláb Ádám: Ó a SZÓ helyén

Ismeretlen fényképész: Énekórán, 1958 © Gera Mihály archívum

A kislány szája kerek. Kerek, mint egy „ó”. A bot viszont sz-re mutat, a tanárnő keze meg a kislány karján. Nincs hová menni. Bármerre is nézne, oda van írva, mit is kell tudnia.

Csak egy irány van a figyelemre. A bot mutatja – félreérthetetlenül.

A tábla, ahová mutatnak, nem ábécé, hanem a Kodály-szolmizáció taneszköze: d, t, l, sz — dó, ti, lá, szó.

A SZÓ.

1958. Talán tavasz van: senkin sincs téli ruha, csak kardigán és gyenge ing. Nagy Imrét még nem végezték ki, az csak a nyárra marad, június 16-ára. A falvakban még friss az eltűntek emléke, a padlássöprések és földelkobzások ideje. A szó otthon tabu: nem csupán az, hogy „forradalom” vagy „ötvenhat”, maga a szó is.

Pedig a SZÓ, az okozta talán, hogy a kislány bátyját elvitték. Talán a SZÓ miatt vették el a földjeiket. Ebben a környezetben az iskola tanítja meg a gyereket, hogy SZÓ-t mondjon semlegesen, hangjegyként, örömmel. A pedagógia átveszi a szótól a veszélyt.

Azt a részt éneкли, ami még kimondható a borzalmak után.

Ha SZÓ nincs, hát marad az „ó”.

A fényképész neve nincs megörökítve. Nagy valószínűséggel állami lapnak dolgozott: óvatos fénnel, részlettelenül, pedagógiai dokumentációs rutinnal. A feladata egyszerű volt: a kislány tanul, a tanárnő tanít, a módszer meg működik.

Helyreállt minden „a sajnálatos októberi események” után.

Hatvannyolc évvel később a kép pontosan azt mondja, amit nem kellett volna. Az a kerek ajakforma a Barthes-i punctum, amit a fotós nem tudott kivágni a képből, mert ő maga sem észlelte. Csak az archívumi idő fejt fel, csak az mutatja meg, hogy a tanárnő keze a karon nem csupán támogat: lefog is. A gondoskodás és a rendszer ugyanaz a mozdulat.

Valaki a Gera-archívumban ezt a képet megőrizte. Ami kiesett a propaganda sablonjából, az maradt meg a gyűjteményben: egy kislány, aki hatvannyolc éve éppen a SZÓ énekelhető részét választja.